

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Університет Жирони (Іспанія)
Університет Орадя (Румунія)
Талліннський університет (Естонія)
КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

РЕГІОН - 2023:

СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(20 жовтня 2023 р., м. Харків)

Харків
2023

*Реєстраційне посвідчення в УкрІНТЕІ МОН України
(№ 585 від 22 грудня 2022 р.)*

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 22 від 11.12.2023 р.).*

Редакційна колегія: **Л.М. Немець**, д. геогр. н., проф. (голова редакційної колегії); **П. Беднар**, PhD, доц.; **Н. Елізбарашвілі**, д. геогр. н., проф.; **Д. Карачоні**, PhD, наук. співроб.; **С.В. Костріков**, д. геогр. н., проф.; **К.В. Мезенцев**, д. геогр. н., проф.; **Ч. Морар**, PhD, доц.; **Г.П. Підгрушний**, д. геогр. н., ст. наук. співроб.; **К.Ю. Сегіда**, д. геогр. н., проф.; **Дж.В. Субірос**, PhD, проф.

Адреса редакційної колегії: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4, кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця, к. 3-62, тел. +38(057) 707-52-74, e-mail: conference.region@gmail.com.

Регіон – 2023: стратегія оптимального розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20 жовтня 2023 р.) / Гол. ред. колегії Л.М. Немець. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2023. – 179 с.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Матеріали пройшли внутрішнє рецензування.

ISBN

© Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, оформлення, 2023

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

<i>Немець Л., Сегіда К., Ключко Л., Кравченко К., Телебенєва Є.</i> Сьогодення та майбутнє суспільної географії: роль інформації у формуванні нової парадигми	8
<i>Барановський М.</i> Функціональні типи територій України: еволюція поглядів та особливості делімітації	12
<i>Мезенцев К., Провотар Н.</i> Тимчасові публічні простори та переміщені громади	15
<i>Підгрушній Г., Сікорська Л.</i> Стирання ідентичності населення шляхом урбіциду: кейс Маріуполя	16

СЕКЦІЯ 1

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: СУЧАСНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ

<i>Влах М.</i> Еволюція змісту поняття «чинники регіонального розвитку»	20
<i>Задворний С.</i> Релокейт як сучасний об'єкт дослідження суспільної географії	23
<i>Немець О.</i> До питання дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу регіону з позиції суспільної географії	26
<i>Решетняк В., Шерстюк Д.</i> До питання дослідження соціально-економічної нерівності з позиції суспільної географії	29
<i>Черномаз П.</i> Ренесанс маркетингової географії	31

СЕКЦІЯ 2

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

<i>Davitashvili L.</i> Historical ways and perspectives of its development	34
<i>Finka M., Yehorchenkova N., Yehorchenkov O.</i> Unlocking the potential of integrated territorial investments for maximizing the efficiency of EU funds for Ukraine	38

<i>Tsyhan V., Telebienieva I.</i> Assessing the competence and capabilities of regimes in Southeast Asia in managing disease and economic crises	40
<i>Гавріков А.</i> Особливості визначення продовольчої безпеки	43
<i>Гусєва Н., Маляренко К., Решетняк В.</i> До питання суспільно-географічного дослідження економічного потенціалу регіону	46
<i>Ключко Л., Ткаченко Л.</i> Суспільно-географічне дослідження соціально-економічного розвитку сільських територій	50
<i>Кобилін П.</i> Аналіз попередніх досліджень сільського господарства з позицій суспільної географії	54
<i>Кучай О.</i> Особливості стратегічного управління туристичним підприємством на міжнародному ринку	57
<i>Загаєвська Д., Кравченко К.</i> Туризм по котячих слідах в Україні (на прикладі міста Одеса) та світі	60
<i>Лимар О.</i> Інтегральний потенціал Харківської області: суспільно-географічне дослідження	65
<i>Овчаренко М., Панасюра Г., Корнус О., Корнус А.</i> Художні промисли України: проблеми та перспективи розвитку	68
<i>Пацюк В.</i> Регенерація індустріальної спадщини як шлях до відродження депресивних промислових регіонів України	71
<i>Шпак Є., Хабусєв Є., Кравченко К.</i> Роль велосипедної інфраструктури у транспортній системі міста Харків ...	73

СЕКЦІЯ 3 ДЕМОГРАФІЧНІ, МІГРАЦІЙНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

<i>Ibrahim O.R., Agunloye O.O.</i> The positive impacts of an ageing population in rural areas of Kwara State, Nigeria	77
---	----

Афоніна О. Кримінальні аспекти демографічних процесів в регіоні (на прикладі Чернігівської області)	82
Бедрій Є., Бойко К., Ключко Л. Вплив радянської доби на формування харчових звичок населення	85
Гаврікова І., Кравченко К. До питання сучасного стану демографічної системи України: виклики та можливості	87
Добровольська Н., Скриль І. Актуальні дослідження топонімів Харківщини учнівською молоддю	90
Кандиба Ю., Мироненко К. Екскурсії та польові дослідження у навчанні географії в закладах середньої освіти	92
Кузишин А. Клієнтелізм та його прояви в організації регіональних та національних виборчих процесів в Україні	95
Поплавська І. Соціальна сфера як індикатор добробуту населення слабоурбанізованих регіонів	98
Родіонов В., Буданов В. Особливості суспільно-географічного дослідження інтелектуального потенціалу України	101
Савченко А. Роль історико-культурної спадщини у становленні та розвитку туризму в Україні	105

СЕКЦІЯ 4 МІСЬКИЙ РОЗВИТОК ТА МІСЬКА ПОЛІТИКА

Bubashvili L. Charting a Sustainable Future: Harnessing Tbilisi City's Tourism Potential via the Dighomi Floodplain Development Project and Ecoservices Integration	110
Венгрин Д. Урбанізація як чинник стійкого розвитку: особливості суспільно-географічного дослідження	115

РЕЛОКЕЙТ ЯК СУЧАСНИЙ ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

С. Задворний

serhijzadvornyj90@gmail.com

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна*

Сучасні ковідні і постковідні реалії, та, щонайважливіше, – широкомасштабна збройна агресія проти України змінили типовий перебіг суспільного буття. Це торкнулося усіх напрямків життєдіяльності як кожної людини зокрема, так і переважну більшість соціальних та територіальних спільнот людей загалом. Питання безпеки, добробуту та збереження ресурсного потенціалу актуалізували необхідність зміни місця проживання та ведення прибуткової економічної діяльності. Така кардинальна нестандартна трансформація традиційної унормованості гуманітарних явищ і процесів під впливом деструктивних чинників отримала свій вияв у геопросторовому аспекті. Наслідком цього стало поширення і активізація такого явища як релокейт.

У нашому розумінні релокейт або релокація – це переміщення або переселення. Загалом, з позицій ретроспективи та сьогодення, даний термін позначає зміну проживання. Водночас в українському дискурсі він наразі набрав більш серйозних змістовних характеристик. Так, зараз, однією із ключових причин релокації є вимушена необхідність, де основним із факторів переміщення є безпековий. Також новітній релокейт може включати не лише індивідуальне переміщення релокантів і членів їх родин, але й організовану релокацію цілих підприємств, установ, організацій із наявним кадровим та матеріально-технічним забезпеченням. Стосовно останнього, то можна означити це як стрижневу специфіку релокейту, що є процесом суспільно-організованої (керованої) міграції та евакуації.

У концептуальному вимірі, експертка з релокейту Алла Адам [1], зацентровує увагу на його тривимірній сутності. Зокрема, вона сюди відносить наступні складові: зміни (географія, культура, оточення, звички, види діяльності, логістика); відкритість (до всього нового, неминучих змін, profits & losses, креативних ідей, уроків, людей); досвід (прийняття змін, створення нового, збереження набутого). Також важливими елементами успішної релокації вона називає особистісні і професійні якості як-от допитливість (positive curiosity), гнучкість (ultimate flexibility), дисципліна (radical discipline), терпіння (kind patience).

Відштовхучись від окресленого вище та аналізуючи події останніх років, сьогодні уже ствердно можна говорити про релокейт як унікальний соціокультурний феномен. Він постає складним комплексним суспільним

процесом, що динамічно набуває різноманітних форм та виявів у просторі і часі. Релокейт має суттєвий вплив на демографічні, політичні (подекуди геополітичні), соціальні та економічні (фінансові) процеси та тих територіях, які він охоплює. На порядку денному зараз присутня значна актуальність даного питання серед загалу, його унікальна геопросторова диференціація (векторна спрямованість руху), специфіка форм прояву, необхідність моделювання (включно з мапуванням) та прогнозування тренду подальшого розвитку. Це, у свою чергу, диктує необхідність його ретельного вивчення із соціо-економ-географічних позицій. З огляду на це, релокейт починає виступати як перспективний об'єкт дослідження суспільної географії.

Український досвід релокації є чи не один із найбільших у сучасному світі, який дає можливість та покликаний вберегти від негативних наслідків. Його яскраво виражені форми окреслились у 2014 р., а активізувались у прогресії у 2020 році та згодом у 2022 р. У нашому випадку українські релоканти вимушено покинули свої місця перебування з безпекових міркувань. У цьому випадку більшість релокантів співвідносяться із біженцями, в т. ч. внутрішньо переміщеними особами.

Релокейт структурований у територіальному та галузевому форматах. Так у територіальному вимірі виділяємо наступні рівні релокейту: дистанційний (онлайнний), без зміни постійного місця проживання, але без перебування на робочому місці; переїзд у приміську зону на тимчасове та/або постійне проживання; переїзд у інший населений пункт в межах регіону суб'єкта господарювання та його працівників; переїзд у інший регіон; переїзд у іншу країну [2, с. 154].

У галузевому форматі релокейт структурується на виробничий (бізнес-релокейт), соціально-гуманітарний, індивідуальний (персональний) та комбінований. Промислова релокація включає переміщення потужностей підприємств та їх працівників. Починаючи із середини 2022 р. в Україні діє Програма релокації підприємств. Її мета – відновлення економіки держави за рахунок переміщення підприємств з територій, що наближені або знаходяться у зоні бойових дій, в безпечні регіони Західної України [4]. Станом на 25.10.2022 р. за програмою релокації в більш безпечні регіони переміщено 761 підприємство, 80% з них вже відновили роботу на новому місці. Регіонами-лідерами з розміщення релокованих підприємств є Львівська, Чернівецька та Закарпатська області. Переміщуються переважно підприємства у сфері оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів, переробної промисловості, інформації та телекомунікацій, професійної, наукової та технічної діяльності, будівництва [5]. Складним у технологічному відношенні є релокація аграрних підприємств.

До соціально-гуманітарного релокейту належать переміщення підприємств, установ, організацій у сфері освіти, науки, культури, охорони здоров'я, державного управління, соціального забезпечення тощо. Особливо гостро стоїть питання освітнього релокейту крізь призму збереження інтелектуального потенціалу держави. Для прикладу, в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії переміщено 44 заклади вищої освіти, а їхні втрати оцінюються критичними [6].

Персональна релокація носить індивідуальний характер у контексті підприємницької, креативної та творчої діяльності. Найбільш поширеним є переїзд пов'язаний з ІТ-сферою. Комбінований релокейт включає поєднання форм, елементів та окремих часових етапів попередніх трьох галузей.

Загалом, підсумовуючи викладене вище, слід відзначити, що релокейт, як сучасний об'єкт суспільної географії загострює питання демографічного та комплексного соціально-економічного розвитку у дуальному антиподальному просторовому форматі: на територіях з яких релоковано і територіях куди релоковано виробничі потужності, кадровий склад тощо. Це, у свою чергу, потребує ґрунтовних наукових вишукувань у цьому напрямку.

Список використаних джерел:

1. 8 питань про релокейт, які допоможуть зрозуміти, чи готові ви до переїзду. URL: <https://happyunday.ua/relokacija-8-pytan-yaki-dopomozhut-zrozumity-chy-gotovi-vy-dopereyizdu>.
2. Задворний С.І. Культурна релокація: український досвід. Професор Юрій Полянський: від плакорів Поділля до засніжених Анд: матеріали Всеукр. онлайн-сем., приуроч. 130-річчю з дня народження географа, геолога, археолога Полянського Юрія Івановича (27-28 тр. 2022 р.). Тернопіль: Вектор, 2022. С. 151-156.
3. Огляд реалізації програми релокації підприємств в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-realizatsiyi-prohramy-relokatsiyi-pidpruyemstv-v-ukrayini>.
4. Програма релокації підприємств. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>.
5. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dcfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>.
6. У МОН розповіли, як виживають вищі-переселенці. URL: <https://suspilne.media/481663-u-ton-rozprovili-ak-vizivaut-visi-pereselenci>.
7. Химич І.Г. Релокейт як форма адаптації бізнесу в умовах війни. Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності: проблеми та перспективи: Зб. тез доп. II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю, м. Рівне, 12-13 жовт. 2022 р. / редкол: Р.О. Сабадишин та ін. Рівне: КЗВО «Рівненська медична академія», 2022. С. 457-458.
8. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підруч. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 444 с.
9. Як просувається релокація бізнесу зі сходу на захід України. URL: <https://allkharkov.ua/news/biz/iak-prosyvatsia-relokacia-bznesy-z-shody-na-zahd-ukrani.html>.